

Ретроспективний аналіз механічних ушкоджень собак і котів в аспекті судово-ветеринарної експертизи

Валентин Козачок

здобувач освітньо-наукового ступеня доктора філософії, Державний біотехнологічний університет Міністерства освіти і науки України, м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-5116-0630>, e-mail: farknetfarknet@gmail.com

Іван Яценко

доктор ветеринарних наук, професор, академік ГО «Національна Академія наук вищої освіти України», провідний науковий співробітник, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8903-2129>, e-mail: yacenko-1971@ukr.net

Роман Казанцев

доктор філософії з ветеринарної медицини, Ветеринарна клініка «Dovira», м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4479-1516>, e-mail: trilobite@ukr.net

Подано ретроспективний аналіз нозологічної структури, виду, локалізації та характеру механічних ушкоджень собак і котів в аспекті судово-ветеринарної експертизи за період 2012—2024 рр. Структура нозології механічних ушкоджень собак і котів схожа і містить такі позиції: кусана, рвана, різана, комбінована, забита, розтровоєна, вогнепальна, колота, рубана, скальпована рани.

Ключові слова: судово-ветеринарна експертиза; собаки; коти; ушкодження; ретроспективний аналіз.

Retrospective Analysis of Mechanical Injuries in Dogs and Cats in the Aspect of Forensic Veterinary Examination

Valentyn Kozachok, Ivan Yatsenko, Roman Kazantsev

A retrospective analysis of the nosological structure, type, localization and nature of mechanical injuries in dogs and cats in terms of forensic veterinary examination for the period from 2012 to 2024 is presented. The structure of the nosology of mechanical injuries in dogs and cats is similar and consists of the following positions: bitten, torn, cut, combined, hampered, crushed, gunshot, punctured, chopped, scalped wounds.

Keywords: forensic veterinary examination; dogs; cats; injuries; retrospective analysis.

Зростання популяції дрібних домашніх тварин на території Харкова за останні роки не залишилось поза увагою суспільства. Активізувалася діяльність так званих догхантерів, які свідомо знищують тварин, заподіюють шкоду їхньому здоров'ю і життю. Одночасно створюються громадські організації та волонтерські об'єднання, покликані

ням яких є забезпечення благополуччя тварин.

Метою цієї роботи є визначення нозологічної структури, локалізації та характеру механічних травм собак та котів, які діагностуються найчастіше.

У м. Харків з метою контролю сфери поводження з тваринами у 2012 р.

засновано спеціалізований муніципальний заклад «Центр поводження з тваринами» (далі — ЦПЗТ), у якому тваринам надається широкий спектр ветеринарних послуг. Кваліфіковані спеціалісти комунального підприємства ведуть активну пропаганду відповідального ставлення до тварин, протидії випадкам жорстокого поводження з ними, яких, на превеликий жаль, стає дедалі більше. За таких повідомлень, співробітники правоохоронних органів вилучають і доставляють постраждалих тварин до клініки ветеринарної медицини ЦПЗТ для надання необхідної ветеринарної допомоги.

Провідним підходом до розв’язання поставленого завдання в цьому дослідженні є метод ретроспективного аналізу журналів реєстрації хворих тварин (форма № 1-вет.) клініки ветеринарної медицини ЦПЗТ за 10 років її існування. Під час

аналізування звітної ветеринарної документації цього лікувального закладу встановлено, що за період з 2014 р. по 2024 р. зареєстровано 2500 звернень власників тварин щодо відкритих механічних ушкоджень. Згідно з даними ветеринарної документації, наслідком таких ушкоджень були рани — тілесні ушкодження, що проникають глибше сосочкового шару шкіри. За цей період зареєстровано 1275 механічних ушкоджень собак та 1225 — котів.

Дослідження причин травм тварин свідчить, що вони мали здебільшого побутовий характер, супроводжувався ускладненнями різного ступеня тяжкості.

Усі випадки відкритих механічних ушкоджень собак і котів систематизовано в таблиці та наведено залежно від кількості діагностованих випадків (табл. 1).

Таблиця 1

Моніторинг нозології
механічних ушкоджень тварин
з 2014 р. по 2024 р. у ЦПЗТ (м. Харків)

Вид ушкодження, рана	Собаки, n = 1275		Коти, n = 1225	
	n	%	n	%
Кусана	296	23,3	289	23,6
Рвана	214	16,8	193	15,6
Різана	185	14,5	172	14,1
Комбінована	134	10,5	139	11,3
Забита	124	9,7	131	10,7
Розтрощена	122	9,6	129	10,5
Вогнепальна	75	5,9	84	6,9
Колота	54	4,2	45	3,7
Рубана	40	3,1	35	2,9
Скальпована	31	2,4	8	0,7

Відкриті механічні ушкодження від механізму утворення, можна як у собак, так і в котів, залежно виокремити у три групи.

Так, домінуючими (перша група) у тварин є кусані, рвані та різані рани. Такі види ушкоджень сукупно було діагностовано в 695 (54,6 %) собак та 654 (53,3 %) котів.

Другу групу ушкоджень становили комбіновані, забиті та розтриті рани. За ветеринарною допомогою щодо цього сукупно зверталися власники 380 (29,8 %) собак та 399 (32,5 %) котів. До третьої групи належать вогнепальні, колоті, рубані та скальповані рани. Такі види ушкоджень виявлені у 200 (15,6 %) собак та в 172 (14,2 %) котів. Отже, нозологічна структура механічних ушкоджень, спричинених різними знаряддями у собак і котів, аналогічна.

Дослідженням причин травми тварин встановлено, що антропогенний чинник є етіологічним з різним ступенем присутності щодо усіх видів, окрім кусаних, ран. Залежно від механізму дії травмувального знаряддя, спостерігали типові для нього ушкодження тварин. Причиною виникнення різаних, колотих та рубаних ран у тварин є дія гострих предметів. Краї таких ран були рівними, стінки гладенькими, локус травмування обмежений, а рановий канал без сполучнотканинних перетинок. Комбіновані рани спостерігали найчастіше під час

одночасної травматизації декількох ділянок тіла, тобто за умов поєднаної травми, або внаслідок дії одночасно кількох травмувальних чинників. Найчастіше реєстрували комбіновану травму декількох анатомічних ділянок тіла тварин, що утворилася внаслідок травмування тварини іншими тваринами, частіше собаками. За таких ран ушкоджений шкірний клапоть мав характерний відбиток зубів. Вогнепальні рани спричинені дією високошвидкісних кінетичних снарядів (куль, осколків снарядів, шротинок тощо).

Під час удару тупим предметом у тварин виникали забиті рани; унаслідок стискання — розтриті; а у разі розтягування — скальповані та рвані рани. Морфологічними ознаками таких видів ран були нерівні, розтриті, просякнуті кров'ю краї, у рановому каналі спостерігалися сполучнотканинні перетинки.

Під час аналізування ветеринарної звітності з'ясовано, що залежності між сезоном року та кількістю випадків заподіяння тваринам ушкоджень немає.

Щодо динаміки механічних ушкоджень, диференційованих за роками (табл. 2), то згідно з даними журналів реєстрації хворих тварин упродовж періоду 2014—2024 рр., окремі види ушкоджень розподіляються рівномірно.

Таблиця 2

**Динаміка механічних ушкоджень тварин з 2014 р. по 2024 р.
у «ЦПзТ» (м. Харків)**

Вид ушкодження, рана	n = 2500	Розподіл випадків ушкоджень за роками										
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Кусана	585	49	53	51	57	55	56	54	50	42	60	58
Рвана	407	34	37	42	44	38	35	41	39	14	43	40
Різана	357	31	34	37	33	30	32	30	34	34	30	32

Завершення табл. 2

Вид ушкодження, рана	n = 2500	Розподіл випадків ушкоджень за роками										
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Комбінована	273	25	28	26	25	27	24	29	25	11	26	27
Забита	255	23	25	24	27	20	19	21	22	27	24	23
Розтрощена	251	22	24	23	26	19	21	20	23	28	23	22
Вогнепальна	159	3	7	10	9	11	5	4	7	94	4	5
Колота	99	4	6	5	10	7	9	9	6	26	9	8
Рубана	75	2	3	3	5	8	7	6	6	24	4	7
Скальпована	39	1	0	2	4	0	6	2	0	9	5	8

Проте у 2022 р. зареєстровано стрімке зростання випадків вогнепальних ушкоджень тварин та осколкових травм (59,1 % від кількості таких випадків періоду спостереження). З-поміж ушкоджень собак і котів, спричинених гострими знаряддями, домінуючими нозологіями є рубані рани, що становлять 32 % від кількості таких випадків періоду спостереження, колоті (26,3 %) та скальповані (23,1 %). Можливо, такі коливання в динаміці розподілу механічних ушкоджень тварин, пов’язані із воєнним діями на території Харківської області у 2022 р. Зокрема, у м. Харків, з одного боку, відбувалася масова міграція населення, а отже, зменшилася кількість звернень за ветеринарною допомогою

взагалі. З іншого боку, щодо тварин, що були залишені напризволяще, могли бути вчинені активні насильницькі дії із застосуванням гострих та тупих предметів. Собаки й коти зазнавали травм під час масових обстрілів снарядами та їх уламками.

Епікризи з історій хвороб травмованих тварин свідчать, що топографія ушкоджень собак та котів також має певні особливості (табл. 3). Так, у собак найчастіше реєструвалися рани в ділянці тазових кінцівок, шиї та тулуба, а в котів — у ділянці шиї, тулуба та голови. Водночас випадків травм тварин з одночасним ураженням декількох анатомічних ділянок (поєднана травма) у собак зафіксовано 8,1 %, у котів — 7,6 %.

Таблиця 3

Моніторинг локалізації механічних ушкоджень тварин з 2014 р. по 2024 р. у ЦПЗТ (м. Харків)

Ділянка тіла	Собаки, n = 1275		Коти, n = 1225	
	n	%	n	%
Голова	221	17,3	250	20,4
Шия	274	21,5	285	23,3
Тулуб	235	18,4	260	21,2
Грудні кінцівки	135	10,6	173	14,1
Тазові кінцівки	307	24,1	164	13,4
Різні (поєднана травма)	103	8,1	93	7,6

Виявлена залежність між видом рани та її локалізацією у тварин. Так, у ділянці шиї та тулуба найчастіше спостерігали кусані та рвані рани, а в ділянці голови — забиті.

Рани кінцівок тварин мали здебільшого різаний та колотий характер. Вочевидь, це зумовлено тим, що кінцівки безпосередньо контактують із ґрунтом, у якому були різноманітні ріжучі та колючі предмети (скло, цвяхи тощо). Проте різані та колоті ушкодження в інших ділянках тіла могли бути заподіяні тваринам унаслідок жорстокого поводження з ними. Такі відкриті механічні ушкодження були поодинокими та ізольованими. Залежності між іншими видами ран та їх локалізацією не спостерігалось.

Отже, проведений нами ретроспективний аналіз виду, локалізації та характеру механічних травм собак і котів, що діагностують найчастіше, надалі дасть змогу звернути особли-

ву увагу правоохоронних органів на пошук травмувальних знарядь під час розслідування злочинів проти здоров'я тварин.

У 2022 р. збільшилася кількість випадків вогнепальних, рубаних, колотих та скальпованих ран. Структура нозології механічних ушкоджень собак і котів схожа і містить такі позиції: кусана, рвана, різана, комбінована, забита, розтрощена, вогнепальна, колота, рубана, скальпована рана. Між видом ран та місцем її локалізації в собак і котів наявна така залежність: у ділянці шиї та тулуба найчастіше спостерігаються кусані та рвані рани, а в ділянці голови — забиті. Рани кінцівок тварин мали здебільшого різаний та колотий характер. Найчастішою локалізацією ран у собак є тазові кінцівки, шия та тулуб, а в котів — шия, тулуб та голова. Комбіновані рани собак і котів реєструються за умов поєднаної травми.